

ПАТРИОТ

ПРИЛОЖЕНИЕ

Година I. Брой 16. 12 декември 2017

Уважаеми
читатели,

Приложението "Патриот", което е в ръцете ви, е посветено на българското външнополитическо разузнаване. То стана факт с любезното съдействие на Асоциацията на разузнавачите от запаса, която предостави правото да ползваме нейни издания и изследвания за историята на службата по време на първата българска република (1946-1991 г.). ЗЕМЯ винаги е тачила делото на достойните български офицери и родолюбци, които са се трудили в нашите специални служби, защитавайки суверенитета, териториалната цялост и националните интереси на страната, живота и спокойствието на гражданите, които са работили в съответствие с конституцията и законите на България. Ние винаги сме били против заиграването с досиетата, позорното издаване на държавните тайни и обругаването на служителите в сферата на сигурността и вменяването им на колективна, при това недоказана с факти вече 28 години вина. Ние сме убедени, че в българското разузнаване в периода до 1989 г., са се трудили достойни и знаещи хора, на които България дължи своето "Благодаря!". Днешното поколение офицери, макар и работещи в други условия, имат на какво да се научат от своите по-възрастни и мъдри колеги!

Вярваме, че приложението "Патриот" е скромно, но искрено жест на внимание към ветераните от Първо главно управление на Държавна сигурност - бойците на тихия фронт, които с ум и чест служат на Отецеството цял живот. Подобни приложения през следващите месеци ЗЕМЯ ще подготви и за ветераните на другите сектори на националната сигурност, защото тяхната работа е дело патриотично.

ЗЕМЯ

БЪЛГАРСКОТО ВЪНШНОПОЛИТИЧЕСКО РАЗУЗНАВАНЕ

- През 1990 г. експерт от Първо главно управление предлага варианти за по-различен модел на българския преход, но управляващите подценяват възможностите му
- По данни идващи от България са осуетени заговори и атентати срещу държавни глави на приятелски страни
- Научно-техническото разузнаване спомага много за развитието на изчислителната техника, химическата промишленост, машиностроенето и други високотехнологични отрасли

Българското външнополитическото разузнаване като институция практически не съществува в първите десетилетия на съвременна България. Реално неговите функции и задачи се осъществяват от Военното разузнаване, създадено през 1908 г., в навечерието на Балканската война. Началото на българското външнополитическо разузнаване се поставя на 23 май 1947 г. с правителствено постановление. Тази дата официално се отбелязва и като професионален празник на българските разузнавачи. Външнополитическото разузнаване стартира като самостоятелна структура с един отдел към тогавашната дирекция "Държавна сигурност" в системата на МВР. Впоследствие отделите стават три, през 1950 г. прерастват в управление Първо на Държавна сигурност, а от 1969 г. в Първо главно управление. В рамките на това управление външнополитическото разузнаване съществува до 1990 г.

Обвързването на България през този период със Съветския съюз,

Включването ѝ във Варшавския договор и по този начин в общността на социалистическите страни.

предопределят обектите на разузнавателно внимание на външнополитическото ни разузнаване. Това е на първо място "класовият" враг - империалистическите държави - САЩ, Англия, Франция, Германия, Италия и други европейски страни. Това са балканските страни - Турция и Гърция, които след влизането им в НАТО през 1949 г. се превръщат във враждебни на България съседни страни. През периода 1948 - 1953 г. важен обект на внимание на разузнаването става Югославия, която е обвинена от СССР и България в ревизионизъм. По-късно към нея се включват Китай и Алба-

От книгата "Генералът разузнавач", посветена на живота и делото на ген. Влаго Тодоров, отдал силите си за развитието и утвърждаването на българското разузнаване като едно от водещите не само в Източния блок, но и в първата десетка в тогавашния свят. Автори на книгата са офицерите и публицисти Бончо Асенов и Атанас Кременлиев, по инициатива и със съдействието на Асоциацията на разузнавачите от запаса.

ния, които със своята ревизионистична политика се откъсват от социалистическата общност. В последните години от съществуването на Първо главно управление неговите обекти на внимание са и страни от Латинска Америка, Азия и Африка, но те се наблюдават повече с превантивна цел.

Макар и сравнително младо, политическото разузнаване бележи бързо развитие. До голяма степен това се дължи на наложения в него висок професионализъм. При основаването на разузнавателното управление през 1950 г. негов пръв началник става тогавашният зам.-министър на вътрешните работи ген. Христо Боев, който го ръководи до 1952 г. Той е бил дълги години емигрант в Съветския съюз. Там е привлечен от тяхното военно разузна-

ване. Има богат професионален и житейски опит, владее перфектно шест езика. Той влага опита на съветските специални служби в структурата и дейността на българското разузнаване. Разширява оперативния състав и започва да изгражда в чужбина, под прикритието

на посолства, консулства, търговски, кореспондентски и други задгранични представителства резидентурни групи, първоначално на Балканите и в Австрия, а след това и в други страни по света. Обръща голямо внимание на вербовката на млади и надеждни специалисти,

които ще работят зад граница или ще участват в международната дейност на страната, поради което естествено ще поддържа многобройни контакти с чужденци. Тази линия на Боев е поета и от следващите ръководители на Външното разузнаване - генералите Господин Гочев (1952 - 1964), Янко Христов (1964 - 1968) и Димитър Късов (1968 - 1972). Тя дава възможност постепенно то да придобие агентурни позиции в съседните Турция и Гърция и западноевропейските страни.

С излизането на България от международната изолация

и разширяване на нейните дипломатически отношения в света се разширяват и възможностите на управлението. Отчитайки, че в условията на Студената война е недостатъчно да се води разузнаване от легално прикритие, то постепенно овладява прийоми и подобрява работата на събирането на информация от нелегални позиции. Още през 60-те години в неговата структура се създава направление Активни мероприятия. Дейността му и провежданите от него операции подпомагат реализирането на външнополитически и икономически цели и задачи на страната, дезинформират противника и отслабват неговите позиции в различни райони на света.

През 1959 г. се създава отдел за научно-техническо разузнаване, който през 1980 г. прераства в управление.

През 1972 г. в рамките на Първо главно управление се изгражда и отдел XIV, занимаващ се с културно-историческо разузнаване.

От стр. 10

В началото на 70-те години Първо главно управление оформя като цяло своята структура и приема в своите отдели добре подготвени и обучени кадри, готови да съчетаят опита с новите изисквания към разузнаването. Има своя собствена школа за оперативна и езикова подготовка, а отговорните работници изкарват специални школи в Съветския съюз. Ръководи се от опитни разузнавачи като генералите Стоян Савов (1972 - 1973), Васил Коцев (1973 - 1986) и Владо Тодоров (1986 - 1990). Това позволява в следващите години то да се превърне в съвременна и модерна разузнавателна служба, която е готова да изпълнява и най-трудните задачи, които времето поставя. В рамките на сътрудничеството с разузнавателните служби на социалистическите страни, най-вече с КГБ, изпълнява и съвместни задачи. За това важна роля играе компютризицията на управлението и подобрена информацияно-аналитична дейност.

При промените от 1989 г. българското външнополитическо разузнаване е в добро състояние, с ясно оформени няколко основни направления: политическо, икономическо, научно-техническо, контраразузнавателно, културно-историческо, информационно-аналитично, техническо, нелегално и активни мероприятия.

Численият му състав надхвърля 1000 души разузнавачи от няколко поколения.

мнозинството от тях утвърдени и доказани професионалисти, с разнообразни граждански професии и солидни езикови познания. За постигнати сериозни резултати в агентурно-оперативната и информационна работа много от тях са награждавани с високи български и чуждестранни отличия. Офицер от разузнаването за придобита високотехнологична информация бива отличен и с престижното някога звание "Герой на социалистическия труд". В 1989 г., годината на смяна на системата, 35-има разузнавачи са с научни степени, като доктори, кандидати на науките, доценти и професори, а двама са академици. От личния състав на разузнаването на високи длъжности в държавни и стопански ведомства в различно време са издигнати 6-има министри, множество заместник-министри и заместник-председатели на държавни комитети, директори на стопански обединения, посланици, търговски представители и ръководители на задгранични представителства и фирми, светници в министерства и държавни комитети. Разузнавачи заемат отговорни длъжности и в

апарата на ЦК на БКП, издигнати са за секретари на окръжни и градски комитети на БКП, за председатели на окръжни и общински народни съвети. Партията държава използва доста рационално кадрите на разузнаването в партийните, гражданските и икономическите структури. Златният фонд на българското разузнаване от годините на социализма е неговият агентурен и сътруднически апарат.

Промените го свързват с контингент от няколко стотин надеждни агентурни източници на секретна информация.

преимуществено чуждестранни граждани. Те са изграждани с десетилетия, от няколко поколения разузнавачи и представляват най-ценния му капитал. Средногодишният темп на увеличение на агентурата е от 6 до 8 процента. Сред тях в основните разузнавани страни има министри, високопоставени държавници и политици, ръководители на партии, висши военни, водещи журналисти, политолози и социолози, учени, дипломати от всякакъв ранг, служители в международни организации, перспективни млади хора, все достойни, истински приятели на България. Немалка част от тях работят без възнаграждение, по патриотични и идейни подбуди, като приятели на българския народ и българската държава, а нерядко и поради лична привързаност и симпатии към български разузнавачи.

През този период се извяват с пълна сила възможностите на структурите на разузнаването в Центъра и зад граница да събират информация, която да подпомага държавното ръководство в провежданата от него външна политика. Това е период, когато България засилва своето присъствие в международния живот и установява множество контакти със западноевропейски страни, със страни от Третия свят и със съседните страни. Основни теми на тези срещи на най-високо равнище са засилване на икономическото и културното сътрудничество с тях, проблемите на мира, сигурността, разоръжаването и неизменно проблемите на сигурността на Балканите. България става инициатор на редица идеи за засилване на процесите на мир, добросъседство и сътрудничество между страните на Балканския полуостров. Тази активна външна политика, провеждана от ръководството на България, изисква достоверна и своевременно информация за страните, с които то установява и поддържа контакти.

Като един от важните източници на информация за държавното ръководство се оформя външнополитическото ни разузнаване. За

това важна роля има доверието на държавното ръководство в него и разбирането му, че всяко пренебрегване на разузнаването е погрешно за дадена държава. Известно е, че дългогодишният ръководител на държавата Тодор Живков и ръководното от него Политбюро винаги когато е трябвало да вземат важни външнополитически решения, са разчитали много на информацията на Първо главно управление. Също, че преди важни пътувания на Тодор Живков, на министъра на външните работи Петър Младенов и на други ръководители на държавата да дадена страна те са искали от политическото разузнаване подробна информация за политическото, икономическото и социалното положение в страната и мнение на кои проблеми във взаимоотношението с нея трябва да обърнат внимание. Запознавали са се с конкретната оперативна обстановка в тази страна. Понякога им е даван психологически портрет на ръководителя на чуждата страна, с когото са предстояли разговори, преговори, сключване на договори и пр.

През този период разузнаването предоставя на държавни органи и негови ръководители

средно по 12 секретни информационни съобщения на ден.

издава седмични и месечни бюлетени с анализи, оценки и прогнози на важните за България политически процеси, протичащи на Балканите, в Европа и света. Освен от собствени източници, сериозни информации в разузнаването постъпват и по линия на обмена със сродните разузнавателни служби на социалистическите страни, с които то е в тесни сътруднически взаимоотношения. Разузнаването и контраразузнавателните служби на МВР успяват да се доберат и дешифрират 37 шифъра на специални служби, на държавни и граждански ведомства на разузнаваните страни и по силата на вътрешноведомствена разпоредба цялата постъпваща по този канал информация се предоставя за обработка в разузнаването. Съсредоточаването и обработката на информацията от собствени източници, от международен обмен и от дешифрираните документи в един център дава особена тежест и достоверност на информационния продукт на разузнаването. По балканската проблематика българското разузнаване е водещо сред разузнаванията на социалистическите страни и с мнението му партньорските служби се съобразяват. По информации и предложения на разузнаването се вземани важни политически решения за нормализиране на

взаимоотношенията ни с много страни, особено със съседите ни на Балканите, отлагани и напастявани с години. Разузнаването предвижда своевременно падането на шаха в Иран и идването на власт на аятоласите и предпазва страната от колосални, с непредвидими последици икономически загуби. Първо сред разузнаванията на социалистическите страни българското разузнаване сигнализира за резкия завой, който ще предприеме Египет във външнополитическата си ориентация след смъртта на Гамал Адел Насър и идването на власт на Ануар Садат, характеризира се с отказ на тясно сътрудничество със СССР и източноевропейските страни и постепенна проамериканска ориентация на страната. От източници на българското разузнаване се получават първите сигнали за зреещите революционни процеси в Етиопия и Афганистан. По данни на разузнаването ни са осуетени заговори и атентати срещу държавни глави на приятелски страни и техни индустриални и военни обекти.

Съществен е приносът на българското разузнаване и в подписването на споразуменията САЛТ-1 и САЛТ-2 между СССР и САЩ.

От негови източници на съюзниците се предоставят най-точни данни за разположението на ракетноядрениния потенциал на САЩ и НАТО, което ускорява финализирането на зашклия преговорен процес. След подписване на договорите САЛТ 1 и 2, оценката на партньорските служби е, че благодарение на информацията на българското разузнаване НАТО се поставя "на колене". Лейди Стела Ремингтън, дългогодишен началник на авторитетната английска контраразузнавателна служба МИ-5, споделя в интервю пред българска медия, че Студената война не прерасна в "гореща" благодарение на разузнаванията на двата лагера. Скромен принос Студената война да не прерасне в "гореща" имат и българските разузнавачи.

През 1978 г. българското разузнаване, единствено сред разузнаванията на социалистическите страни, придобива концепцията на Запада за ликвидиране на комунизма като теория и практика в световен мащаб за период от 50-60 години, някъде през 2020 до 2030 година. Авторите на концепцията бъркат с около половин век, но не тяхна е заслугата за краха на световната социалистическа общност.

Като особено силна страна на българското разузнаване се утвърждава научно-техническото му направление - Управление "Научно техническо разу-

знаване", действало в рамките на Първо главно управление. То има няколко оперативни отдела и информационен отдел с външен център за приложна информация, а съставът му достига до 300 служители. Негов единствен ръководител е генерал Георги Манчев. Основната задача, поставена пред Научно-техническото разузнаване, е **да подпомага развитието на стратегическите и приоритетни отрасли на българската промишленост, селско стопанство,**

наука и техника, като ги снабдява с достиженията на развитите страни в тези области, преодолявайки ембарговете правила на КОКОМ. За негови служители се привличат млади хора с висше образование - химици, инженери, икономисти, математици, с добра комуникативност и владеещи чужди езици. Определят за свои основни обекти за проникване водещи чуждестранни военни институти и предприятия, научноизследователски центрове и институти, висши учебни заведения, лаборатории, заводи, организации за регистриране на патенти и други, намиращи се основно в индустриално развитите страни. Част от оперативните работници започват работа във външнотърговски фирми под прикритие. Започват да вербуват сътрудници от средите на научно-техническата ни интелигенция, а също и от средите на българската емиграция и чужди граждани, които имат достъп до тези обекти или може да бъдат внедрени в тях. През 1973 г. се изгражда Център за приложна информация (ЦПИ) в Централния институт за научна и техническа информация към Държавния комитет за наука и технически прогрес, който се ръководи и обезпечава кадрово и финансово от НТР. Неговата основна задача е да проучва, анализира и обобщава нуждите на страната от научно-техническа и икономическа информация и да подпомага и следи използването, включително и внедряването ѝ в конкретната практика. По същество ЦПИ осъществява взаимодействието между НТР и огромния кръг от потребители - министерства, БАН, Селскостопанска академия, научноизследователски звена, заводи, висши учебни заведения. Привлечени са за работа по проблемите на научно-техническото разузнаване стотици хабилитирани научни работници, хиляди инженери и специалисти. Офицери на разузнаването започват работа като съветници в министерствата на електрониката и електротехниката, на

БЪЛГАРСКОТО ВЪНШНОПОЛИТИЧЕСКО РАЗУЗНАВАНЕ

От стр. 11

химическата промишленост, на машиностроенето и в Националния аграрно-промишлен комплекс с цел да подават и внедряват информация за високотехнологични продукти, от които се нуждаят тези министерства. Научно-техническото разузнаване работи в тясно взаимодействие със специално изградена през 1977 г. работна група за координация и внедряване на научно-техническия прогрес в страната, ръководена до 1987 г. от Огнян Дойнов, а след това - от Андрей Луканов.

НТР играе важна роля за създаването на върхови технологии в България. Това спестява много сили и средства на българската наука и на икономиката. Една от основните задачи на НТР става преодоляването на наложените ограничения от КОКОМ. За тази цел то си служи с методите на промишления шпионаж, като се стреми да преодолее ембаргото на фирмено равнище, а в някои страни и на държавно равнище. То успява да доставя оборудване и документация за онези тогавашната стратегия имат решаващо значение за икономиката на България и формираща значителна част от националния ни доход - изчислителна техника, микроелектроника, телекомуникация, роботика, оптикоелектроника, биотехнологии, производство на прецизни машини, производство на свърхчисти материали и химикали, фармация, микробиология, военна промишленост.

За възможностите на разузнаването говори фактът, че

на Пловдивския панаир, проведен през 1979 г., от 22 златни медала 17 са дадени на произведения, направени благодарение на информация, получена от разузнаването.

За периода от 1981 г. до 1989 г. Научно-техническото разузнаване по оценка на потребителите е спестило на държавата около 900 милиона долара.

НТР спомага много за развитието на изчислителната техника. Благодарение на това в края на 80-те години България се оказва третата страна в света след САЩ и Япония, която произвежда записващи устройства с особено висока плътност на записа. Произвеждат се памети с обем 256 К (килобайта),

което правят малко страни по това време. Създаден е матричен процесор (суперкомпютър) "ИЗОТ 1014", с производителност 120 милиона операции в секунда, който веднага е закупен от Съветския съюз и приложен в изследването на Космоса, контролиране-

то на спътниците "Вега 1" и "Вега 2", моделиране на космически кораби и пр. България е единствената европейска страна, която започва да произвежда компютри четвърто поколение. През 1985 г. България е на първо място сред страните от бившия социалистически лагер по износ на електронноизчислителна техника. Реално българската електронна индустрия е монополист на социалистическия пазар. Освен това отделни линии за производство на промишлени лазери, на комуникационни средства за армията и други са разработени с помощта на НТР. Нарасналите му възможности довеждат до създаването на самостоятелна външнотърговска организация ИНКО през 1975 г., която се превръща в една от водещите външнотърговски организации в страната. Създават се и загранични български и смесени фирми, които служат като прикритие на научно-техническото разузнаване.

Заводите на ДЗУ - Стара Загора, за изчислителна техника в София и за микроелектроника и микропроцесорна техника в Ботевград са почти изцяло дело на НТР. НТР осигурява чрез своята резидентура в Япония технология и оборудване за производство на магнитни дискове в ДЗУ, каквото в страните от социалистическия лагер

няма. България изнася големи количества дискови и лентови запаметяващи и други устройства. В началото на 1985 г. стартира проектът "Нева". Повод за това е посещение на ръководителя на Съветския съюз Михаил Горбачов в ДЗУ - Стара Загора. Когато се запознава с високотехнологичното производство на завода, с каквото по това време СССР не разполага, изказва желание да се построи идентичен завод, копие на ДЗУ - Стара Загора, в Съветския съюз. Взема се решение този завод да се построи в

известен е завод "Верил". А когато новопостроеният завод "Верил" изпитва затруднения за внедряването на събрани рецепти за сапуни и перилни препарати, от НТР му осигуряват специалист от Белгия, който срещу съответното заплащане оказва експертна помощ в технологичното прилагане на рецептите.

Разузнавателната дейност на НТР допринася не само за развитието на икономиката в страната ни. Тя подпомага много процеса на научното развитие на българските специалисти и повишава-

не средногодишно разузнаването регистрира по около 30 вербовъчни подхода към български граждани на работа зад граница, сред които дипломати, журналисти, специалисти на работа в развиващите се страни и така ги предпазва от оплитането им в шпионаж срещу родината.

В актива си разузнаването ни има вписани множество разкрити терористични заплахи, разобличени агенти на чужди разузнавания и контраразузнавания.

град Кострома, на около 300 километра от Москва. За изпълнение на проекта се започва мащабна работа в България, основната част от която ляга на плещите на кадрите на НТР, респективно на разузнаването. Договорено е руснаците да заплатят за завода 200 милиона долара. Обществено-политическите промени след 1989 г. не позволяват осъществяването на проекта.

НТР подпомага съществено развитието и на фармацията в България.

В началото на 80-те години фармацевтичният завод в Разград е реконструиран и се превръща в завод за антибиотици благодарение на пълната проектна документация, осигурена от френски източник на научно-техническото разузнаване. Той, заедно с документацията, е прекаран през цяла Европа с лека кола. За тази документация са платени 23 000 долара, а тя струва десетки милиони.

Научно-техническото разузнаване оказва значителна помощ и в развитието и разцвета на битовата химия в България. То успява да се добере до рецептите на редица перилни препарати, което дава възможност да се изградят заводи и цехове в тази област, от които най-

нето на квалификацията на тези, които са се занимавали с нискоквалифицирана дейност. Защото те вече започват да работят и обслужват сложна апаратура, струваща стотици хиляди и милиони лева. Не напразно около заводите с върхови технологии се създават и развиват учебни заведения, подготвящи бъдещите специалисти.

Събраната информация от НТР запазва своето значение и досега. Все още има заводи и предприятия, които работят успешно благодарение на получената от него информация.

През 1987 г., далеч преди началото на масовите протести и появата на гражданския комитет за защита на Русе, с придобита от специалисти на НТР модерна апаратура се документира обгазването на града от румънските химически заводи в Гюргево. Прави се пълен анализ на обстановката и се прогнозира последиците за населението, ако това не се преустанови. Поради деликатните с Румъния взаимоотношения партийното и държавно ръководство не реагира адекватно и се предприемат някакви половинчати мерки чак когато едва прохаждащото гражданско общество в страната надигна глас.

В годините на Студената война, в периода на най-остро противопоставя-

Феномен в световната разузнавателна практика е нашето културно-историческо разузнаване.

То няма аналог в света и допринася много за попълването на част от празните на ограбеното ни през вековете културно-историческо наследство. Негови основни задачи са били да издира и придобива документи, свързани с историята на българската държава, и да създава възможности за публикуване в чужбина на материали, отразяващи българските становища по въпроси, засягащи нашата история и съвременност. А също да се противопоставя на македонизма на сръбския и гръцкия шовинизъм и на опитите на съседни страни да фалшифицират историята в ущърб на България. Неговото значение особено нараства покрай честването през 1981 г. на 1300-годишнината на България. То получава сериозни задачи по издирането и съхранението на разпиляното по света през вековете българско културно-историческо наследство. Комисия под председателството на професор Иван Дуйчев набелязва какво от разпиляното ни по света културно-историческо наследство да се търси и на кои места.

На стр. 13

От стр. 12

Министърът на МВР Димитър Стоянов конкретизира задачите на разузнаването в утвърдената от него секретна разработка "Цитадела". От ръководството на управлението за тях отговаря Владо Тодоров. Културно-историческото разузнаване прониква в секретните фондове на османските архиви и архивите на Ватикана и се добира до неизвестни на историческата ни наука документи. Сериозен пробив прави в немски, австрийски, румънски, турски и сръбски фондохранилища. Добира се до голяма част от намиращия се в Австрия и Германия архивен фонд на българските армейски части, оперирали през Първата и Втората световна война на териториите на днешна Македония, Гърция и Сърбия. Придобиват се неизвестни художествени произведения, свързани с историята ни, и се пренасят в България. Откупват се от частен колекционер неизвестни картини на Владимир Димитров-Майстора и те стават българска собственост. От Германия е придобита филателна сбирка с изключително висока стойност. Сериозни усилия се полгат за добране до архивите на Иван Михайлов, някогашен ръководител на ВМРО, за да се използват срещу постоянно ескалиращата антибългарска кампания в Македония и Югославия. Създава се сдружение СИБАЛ, чрез което придобитите по оперативен път ценни документи и предмети се легализират и правят всеобщо достояние. Една от многото задачи, поставени на специализацията XIV отдел, е да изведе и пренесе в България оригинала на Паисиевата "История славянобългарска", съхранявана в библиотеката на манастира "Свети Георги Зограф" на полуостров Атон (Света гора) в Гърция, която е имало опасност да стане гръцка или румънска собственост. Операцията по иземването и пренасянето на оригинала на Паисиевата история в България се води под кодовото наименование "Маратон". Идеята за това е на Людмила Живкова и един кръг от нейни съветници, а разузнаването е технически изпълнител на заданието. Целта е нейното запазване и връщане на българския народ. По случая се работи няколко години. Оперативната група под ръководството на Владо Тодоров конспиративно иземва оригиналната екземпляр и го подменя с предварително подготвено копие през декември 1985 г. Историята се пази в касата на началника на управлението до легализирането ѝ след 1989 г. пред обществеността, когато се предава на Националния исторически музей. Тогавашият президент Петър

Стоянов, воден от политически подбуди, се разпорежда и историята е върната на Зографския манастир. Най-големите ни историци като академик Илчо Димитров, академик Георги Марков, професор Андрей Пантев, професор Божидар Димитров и много други се противопоставят на решението на президента, но съображенията и мотивите им не се приемат. Пренасянето на "История славянобългарска" в България се използва целенасочено за поредното охуляване на българското разузнаване и неговото ръководство, макар то да е само изпълнител на поставено му правителствено задание. Този случай целенасочено, често подклаждан и финансиран от външни сили и фондации със съмнителна репутация, се експлоатира вече няколко десетилетия. За него се написаха книги, направиха се филми, изприказваха се много приказки все в посока да се покажат в негативна светлина органите за сигурност на България в годините на социализма. Много български учени и сега защитават тезата, че

Мястото на „История славянобългарска“ е в Националния исторически музей.

и не губят надежда, че рано или късно това ще се случи.

Разузнаването ни изнася на плещите си основната тежест на борбата за разобличаване на чудовищното, от край до край измислено в шабквартирите на някогашните ни основни противници (сега стратегически съюзници) българско участие в покушението срещу папа Йоан Павел II.

Разузнаването консолидира голяма част от българските колонии по света и успешно се противопоставя на асимилаторските стремежи на съседни страни сред българската диаспора, чрез откриване на консулства, създаване на семейски дружества, изпращане на свещеници, даване амнистия на емигранти по повод важни годишнини и др. То противодейства успешно на проникването в България на ислямския фундаментализъм, на вредни, отечени и непризнати в България чуждестранни религиозни течения, секти и пр. Сериозни резултати имат нелегалното направление за работа, отделът за активни мероприятия и техническите служби.

Българското разузнаване е съпричастно към извършените промени в България на 10 ноември 1989 г. Тогавашият му началник генерал Владимир Тодоров застава зад реформаторите в БКП, подготвящи промяната на ръководството на страната, и поставя разузнаването на тяхно разположение.

Българските разузнавачи бяха подготвени за реформите, желяха ги и се стремяха към тях.

Но не и във вида, по който те се осъществиха. Отново позната ни картина от историята на специалните служби на България, когато настъпи рязка политическа промяна в страната.

Техните служители стават първите жертви на промените.

Изведнъж те, които са защитавали до този момент предишната власт, се превръщат в най-опасните врагове на новата власт. И тя, с традиционния довод, че са най-силно обвързани със свалената вече (тоталитарна, репресивна, теснопартийна, антинационална, корумпирана, антидемократична, антиреформаторска) власт, ги подлага на политически, икономически и морални репресии, а понякога и на физическо унищожение и съдебни преследвания. Така както става след преврата на 9 юни 1923 г., когато съставът на Обществена безопасност е изцяло подменен с мотива, че е обвързан със свалената земеделска власт. Така както стана през 1931 г., когато Народният блок идва на власт и масово уволнява служители на Държавна сигурност, под предлог че са свързани с политическите сили, извършили преврата през 1923 г. Или както става през 1934 г., когато след Деветнадесетомайския преврат се осъществи отново масова чистка в редовете на Държавна сигурност. Да не говорим за 9 септември 1944 г., след който фактически почти целият оперативен състав на Държавна сигурност е избит или вкаран в затвора. Да припомним и Априлския пленум през 1956 г., след който се извършва масова чистка в Държавна сигурност с обвинението, че нейните служители са основно виновни за нарушения на законността в страната. След 10 ноември 1989 г. се оказва, че служителите на Държавна сигурност са основните виновници за 45-те години тоталитарна власт. И всички грехове на тази власт - и реалните, и измислените, се приписаха на Държавна сигурност. Дори и сега, близо 30 години след промените, неуспехите в провежданите реформи на т. нар. преход се обясняват с дейността и влиянието на бившата Държавна сигурност.

Много по-важно е обаче какво е състоянието на специалните служби в България след настъпилите промени през 1989 г. Отмина времето, когато политици, политолози и какви ли не специалисти твърдяха, че няма нужда от специални служби след Студената война. Несигурността в съвременния

глобален свят, борбата срещу тероризма и международната престъпност, срещу организираната престъпност и корупцията, срещу наркотрафика, опасността от ядрени, химически и стратегически оръжия, заплахите от екологичен характер, необходимостта от защитата на националната сигурност, на правата и свободите на гражданите изискват и налагат съществуването на модерни специализирани служби, които ефективно да изпълняват своите задачи. Настъпиха веднага промени в целите, задачите и функциите на специалните служби. Заедно с тях вървяха и структурните промени. Военното разузнаване остана в рамките на Министерството на отбраната. Контрразузнавателните служби се обединиха през 2008 г. в Държавна агенция "Национална сигурност". Първо главно управление с указ на президента от февруари 1991 г. бе преобразувано като самостоятелно поделение - Национална разузнавателна служба, на подчинение към президента на републиката. В самата разузнавателна служба също бяха извършени структурни промени.

Бе подменено цялото ръководство на службата, закрити бяха основни направления и резидентури.

През март 1991 г. е разтурено Научно-техническото разузнаване. Това стана под натиска на американските власти и лично на тогавашния американски държавен секретар Джеймс Бейкър, който при първото си пребиваване в България заявява на тогавашния министър-председател Андрей Луканов: "Ако не закриете незабавно вашето Научно-техническо разузнаване, на България ще бъде нанесен тежък и непоправим удар". Андрей Луканов извика при себе си ръководителя на Научно-техническото разузнаване ген. Георги Манчев и го уведомява, че то трябва да бъде разформировано. На доводите му, че това е суверенен проблем и надали има страна, която би се отказала от такава високоэффективна национална структура, той казва: "Разберете, славното време приключи", и започнал да се пристъпи незабавно към ликвидацията на службата, което е и било направено. Разбира се, със знанието на тогавашния президент на републиката Желю Желев, на подчинение на когото е била вече разузнавателната ни служба. През 1991 г. е прекратена дейността и на Културно-историческото разузнаване. Не е известна друга страна в света да е ликвидирала по този начин свои тайни разузнавателни служби.

В следващите пет години

Кадровият състав на разузнавателната служба е сведен до около 25 на сто от този през 1990 г.

Това означава изтегляне на службата от държави, в които България продължава да има оперативен интерес, свиване до минимум на работата с агентурата, отказване от официални прикрития в българските ведомства.

От 1 ноември 2015 г. външнополитическото ни разузнаване със закон се преименува в Държавна агенция "Разузнаване" (ДАР) и премина на подчинение на Министерския съвет. В края на 2015 г. се приема и закон, регулиращ неговото функционално и организационно развитие.

След промените от 1989 г. девет бивши служители на Първо главно управление са избирани за народни представители, някои от тях в няколко поредни парламента. Трима са били министри, а шестима зам.-министри. Около 40 души са били посланици, главни консули и ръководители на наши зграднически представителства.

Други са използвани като експерти, съветници и консултанти на партии от целия политически спектър. Като творчески личности се изявяват около 60 бивши разузнавачи - в областта на поезията, белетристиката, мемоарната литература, краеведството, журналистиката, науката и изкуствата. Произведенията на някои от тях са със съществен принос в българската духовност. Тези факти са сериозен атестат и признание за уважените способности и интелектуалните възможности на българските разузнавачи. Като цяло обаче, главно по идеологически предразсъдъци и намесата на външни сили, мнозинството от кадрите на разузнаването в годините на прехода биват разпилени, подценяват се възможностите им и не се оползотворява потенциалът им.

Когато в страната започва масираната атака срещу органите за сигурност, в това число и срещу разузнаването, тяхното сатанизирание и размахването на досиета, голяма част от техните агенти и сътрудници, загрижени за своята сигурност и съдбата си, изпадат в паника, спират да идват на срещи и прекъсват контактите си с разузнаването ни. Един от тях идва в София и без да бъде регистриран, че е влязъл в страната, в транзитната зала на летището не си тръгва обратно, докато в негово присъствие не се унищожават всички писмени и документални информа-

От стр. 13

онни съобщения, предавани от него. Особено ценен агент загубва работата си, изпада в материално затруднение и разузнаването му предлага материална помощ. Пред водещия го оперативен работник заявява:

„Проклинам деня, в който се съгласих да работя за вас.

Всеки момент чакам да се позвъни на вратата ми и да ме арестуват. Не ви искам парите“. Някои от българските сътрудници на управлението отидоха да живеят в чужбина, страхувайки се от преследване. Един от най-ценните агенти на разузнаването става монах и така се

БЪЛГАРСКОТО ВЪНШНОПОЛИТИЧЕСКО РАЗУЗНАВАНЕ

скрива от хорските погледи в манастир, за да избегне съдебно преследване. Едва ли по света има държава, която така безотговорно да се е отнесла към съдбата на хора, служили й безкористно, подлагайки се на непредвидими рискове. Човешкият фактор в разузнаването е основен. Правени са много безуспешни опити да бъде заменен с други средства, но това никога засега не се отдава. Престъпление е такъв капитал да се пропилява с лека ръка.

Чрез свои източници на отговорни позиции в страни, извършили преход от тоталитарно към демократично общество преди нас, разузнаването предлага варианти за по-различен модел на българския преход, но управляващите подценяват възможностите му. Довериха се на случайни хора, чужди съветници и страната ни изпадна в колапс, в безкраен преход. От средно развита индустриална страна, със стабилно образование, здравеопазване и социална система, днес сме най-бедната и изостанала страна в ЕС.

След рухването на социалистическата общност и ликвидиране на Варшавския договор предателства извършват разузнавачи от СССР, ГДР, Чехия, Полша и Унгария.

Поне официално, до сега не се е чуло за измяна на български разузнавач.

Обвинени във всички земни грехове, извършените безцеремонно от службата български разузнавачи запазват достойнството си, не се продават и заедно с народа си носят бремето и несъвършенства-

та на безкрайния, опорочен преход.

Анализатори на MOSAD - израелското разузнаване, на които компетентността и професионализмът трудно могат да се оспорят, изследващи дейността на тайните служби по света в годините на Студената война, нареждат българското разузнаване в десетката на най-ефективните разузнавателни служби в света.

В някои оценки на западни специалисти се говори, че българското Научно-техническо разузнаване по ефективност се нарежда след разузнаванията на САЩ, Съветския съюз и Израел.

Дългогодишният директор на френското контраразузнаване DST - Ив Моне, вече като пенсионер, през 2014 г. гостува на Асоциацията на разузнавачите от запаса и на среща с български разузнавачи, работили в различно време във Франция, споделя, че

френската секретна служба нареждала по активност и ефективност българското разузнаване на трето място сред разузнаванията на социалистическите страни.

непосредствено след разузнаванията на СССР и ГДР.

В оценките може в някаква степен да има субективизъм, но те са от сериозни служби, извършени са на основата на задълбочени анализи и са взети под внимание конкретни, реални показатели.

Голяма част от дейността на разузнаването ни от годините на социализма и Студената война, в перио-

дите на най-остро противопоставяне между Изтока и Запада остават скрити за българската общественост. В действащия сега Закон за досиетата то се третира като репресивна структура и голяма част от архивите му са разсекретени. При написването и приемането на този закон законодателят е записал и член 32, алинея 1, в който дословно се казва: "Не се разкриват и публично оповестяват документи, чието разкриване или публично оповестяване би увредило интересите на Република България в международните отношения или би създавало сериозна опасност за живота на дадено лице". За критиците на българското външнополитическо разузнаване този член като че ли не съществува, а зад него се крие голяма част от истинската му същност, обликът му, там се съхраняват неговите върхови достижения и най-съкровени тайни. Комисията и многобройните т. нар.

изследователи, ползватели и прочее архивари, ровещи в архивните папки и досиета на разузнаването, някои от които превърнаха това в доходоносна професия и се препитават нелово, боравят с разузнавателна информация втора ръка, извън обсега на член 32, алинея първа, и за това много често част от оценките им се разминават с реалностите. Когато към това се прибавят политизацията, некомпетентността и тенденциозността, селективният подход при интерпретация на факти и събития, намесата на чужди сили и пр. на широката българска общественост се натрапва и внушава погрешна, изкривена представа за истинската същност на българското разузнаване от годините на социализма. Идните поколения ще бъдат по-мъдри от нас и несъмнено ще оценят обективно истинската същност на българското разузнаване и приноса му в икономиката, стабилността и сигурността на страната.

Заиграването с досиетата беше грешен ход. Нанесе тежки поражения на националната сигурност.

Българската общественост, гражданското общество, българските политици и държавници трябва да осъзнаят необходимостта от закриването на Комисията по досиетата. Това ще допринесе за успокояване на обстановката в страната, връщане на доверието в органите за сигурност и подобряване на ефективността на работата им. Вредите от нейната дейност се усещат всекидневно. Тя е сериозен дразнител на общественото съзнание. Дейността й разединява българската нация, скандализира и конфронтира обществото, опетни името на достойни български сътрудници на разузнаването, разклати задълго доверието на голяма част от народа в органите за сигурност. Страната е залята от престъпност. Не се разкриват и наказват крупни престъпления, терористични актове, корупционни практики. След 1989 г. няма разкрит шпионин на чужди разузнавателни служби въпреки убедеността, че те провеждат разузнавателно-информационна дейност в страната ни. Като страна на кръстопът на Балканите и Европа, граница между православие и исляма, България винаги е била в центъра на всички крупни балкански, европейски и световни конфликти. Международната обстановка понастоящем е усложнена до краен предел. В ход е нова студена война. Зреят събития с непредсказуем развой и последици. Локалните конфликти около нас не само не се тушират, а се разрастват, което е видно от събитията в Косово и Македония. Мигрантската вълна виси над страната ни като дамоклев меч и ако лавината се отприщи, няма да я спрат нито скъпите телени заграждения, нито армията и полицията ни. Повече от

всякога българските органи за сигурност, особено разузнаването, се нуждаят от спокойствие и доверие на обществото в тях, за да са в крак с времето и компетентно да предсказват задаващите се предизвикателства пред страната.

Светът не се променя към по-добро и сега повече от когато и да било

на управляващите е нужна достоверна, изпреварваща информация за днешните събития.

Секретна информация за външните заплахи за националната сигурност се усещат всекидневно. Тя е сериозен дразнител на общественото съзнание. Дейността й разединява българската нация, скандализира и конфронтира обществото, опетни името на достойни български сътрудници на разузнаването, разклати задълго доверието на голяма част от народа в органите за сигурност. Страната е залята от престъпност. Не се разкриват и наказват крупни престъпления, терористични актове, корупционни практики. След 1989 г. няма разкрит шпионин на чужди разузнавателни служби въпреки убедеността, че те провеждат разузнавателно-информационна дейност в страната ни. Като страна на кръстопът на Балканите и Европа, граница между православие и исляма, България винаги е била в центъра на всички крупни балкански, европейски и световни конфликти. Международната обстановка понастоящем е усложнена до краен предел. В ход е нова студена война. Зреят събития с непредсказуем развой и последици. Локалните конфликти около нас не само не се тушират, а се разрастват, което е видно от събитията в Косово и Македония. Мигрантската вълна виси над страната ни като дамоклев меч и ако лавината се отприщи, няма да я спрат нито скъпите телени заграждения, нито армията и полицията ни. Повече от

Нашето общество, поучено от миналото, трябва да подкрепи процеса на укрепване на специалните служби, които да провеждат дейност, съобразена с националните ни интереси, да се използват за просперитета на българския народ, за повишаване на неговото благосъстояние. И които да служат на цялото общество, без да се влияят коя политическа сила управлява в момента страната. Защото от векове се знае - която държава, който народ пренебрегне създаването и поддържането на ефективно действащи специални служби, са обречени на застой, на катастрофи и гибел. Дейността на тези служби е полезна и необходимостта за развитието на нашата страна и те трябва да получават необходимата подкрепа от цялото ни общество.

Разузнавачът винаги служи на една кауза - България

О. р. полк. Горан Симеонов, председател на Асоциацията на разузнавачите от запаса, към читателите на ЗЕМЯ:

Уважаеми приятели,

Асоциацията на разузнавачите от запаса приема с радост идеята на вестник ЗЕМЯ да бъде публикувано отделно приложение, посветено на българското разузнаване. Радваме се, че това става в редовното приложение на вестника - "Патриот". И няма как иначе да бъде, след като разузнаването има първостепенна роля сред другите държавни органи за защита и противодействие на международния тероризъм и международната престъпност, външнополитическите и външноеконOMICHECKИ рискове, т. е. външните заплахи за националната сигурност на страната ни. Така е било винаги, а с труда, ума си, с делата си поколения разузнавачи доказваха своя искрен патриотизъм, човешко достойнство и морална сила. За патриотизма няма запас! То ва доказват и многобройните членове на Асоциацията на разузнавачите от запаса, които милеят и винаги се милеят, за суверенитета, сигурността и просперитета на Отечеството.

При промените от 1989 г. българското външнополитическо разузнаване е в добро състояние, с ясно оформени няколко основни направления: политическо, икономическо, научно-техническо, контраразузнавателно, културно-историческо, информационно-аналитично, техническо, нелегално и активни мероприятия. Численият му състав надхвърля

1000 души разузнавачи от няколко поколения,

мнозинството от тях утвърдени и доказани професионалисти, с разнообразни граждански професии и солидни езикови познания. И днес хората от тези поколения са пример за родолюбие, за компетентност и професионализъм.

Златният фонд на българското разузнаване от годините на социализма е неговият агентурен и сътруднически апарат. Промените го свърват с контингент от няколко стотин надеждни агентури

ни източници на секретна информация, преимуществено чуждестранни граждани. Те са изграждани с години от няколко поколения разузнавачи и представляват най-ценния му капитал. Сред тях в основните разузнавани страни има министри, високоставени държавници и политици, ръководители на партии, висши военни, водещи журналисти, политолози и социолози, учени, дипломати от всякакъв ранг, служители в международни организации, перспективни млади хора, все достойни, истински приятели на България. Немалка част от тях работят без възнаграждение, по патриотични и идейни подбуди, като приятели на българския народ и българската държава, а нерядко и поради лична привързаност и симпатии към български разузнавачи.

В разузнаването и в другите подразделения на МВР на един етап се дешифрират, четат се и се ползват 37 шифъра на специални служби, държавни и граждански ведомства на разузнаваните страни и по силата на вътрешноведомствена разпоредба цялата постъпваща по този канал информация се предоставя за обработка в разузнаването.

Като особено силна страна на българското разузнаване се утвърждава научно-техническото му направление - НТР.

Приносът му в икономиката на страната е несъизмерим в цифри.

Познавачи твърдят, че приходите от предоставяната на потребителите информация от НТР далеч надхвърлят всички разходи на българското разузнаване. На практика то се самоиздържа. По придобити от НТР информации и технологии в България се създават модерни предприятия, откриват се десетки хиляди нови работни места и се обновяват цели клонове на индустрията. Някои от малкото оцелели след вандалската приватизация предприятия още работят по технологии, придобити от НТР.

Асоциацията на разузнавачите от запаса (АРЗ) е доброволно, неполитическо, неправителствено сдружение, регистрирано съгласно действащото законодателство на Република България. Учредено е и работи в полза на бившите служители на Националната разузнавателна служба (до 1991 г. - Първо главно управление на Държавна сигурност).

В съответствие със своя устав, ма-

О. р. полк. Горан Симеонов

В актив си разузнаването ни има вписани множество разкрити терористични заплахи, разобличени агенти на чужди разузнавания и контраразузнавания.

В доклад на Комисията по досиетата "Международният тероризъм в докладите на българското външно разузнаване" се съобщава: "...Особен интерес за българското разузнаване представлява дейността на създадената още през 1929 г. в Египет организация "Мюсюлмански братя", както и подкрепената от Иран ислямистка групировка в Ливан "Хизбула". Материалите по делото "Скитници" в архива на Първо главно управление за дейността на "Мюсюлмански братя" в различни арабски държави надхвърлят 600 страници, а на "Хизбула" и други радикални ислямистки групировки са посветени над 12 тома с документи на българските тайни служби. По линия на "Мюсюлмански братя" ръководството на Първо главно управление разпореджа координация и сътрудничество между отделните линейни (географски) отдели и установяване на оперативни контакти със специалните служби на Ирак, Южен Йемен, Сирия, Либия, Етиопия и Алжир"....

Ето само едно от многобройните доказателства, че българското разузнаване е работило широкомащабно и за международната сигурност и мира в различни региони по света.

Днес повече от когато и да било на управляващите е

нужна достоверна, изпреварваща информация за събитията. Секретна информация за външните заплахи за националната сигурност на страната може да се придобива само от сериозни агентурни източници, но едва ли българските органи за сигурност могат да ги придобиват в обстановка на постоянното им сатанизирание и изнасяне на обществен показ дейността им. Постоянната вакханалия с досиетата отблъсква българи и чужденци да сътрудничат на българските тайни служби.

Българската обществено-гражданското ни общество сериозно и настойчиво трябва да поставят въпроса за закриване на Комисията по досиетата и предаване на предоставените й архивни документи на бившата Държавна сигурност във фондохранилищата на Държавна агенция "Архиви" и да бъдат използвани материалите от архива под особен надзор. Ако Народното събрание приеме закон за създаване на

Институт за национална памет,

то архивът да бъде предоставен на този институт. Дейността на Комисията по досиетата разединява българската нация, скандализира и конфронтира обществото, опетни името на достойни българи сътрудничели на разузнаването на страната ни. Страната е залята от престъпност. Не се разкриват и наказват крупни престъпления, терористични актове,

корупционни практики, като причината е, че доверието на голяма част от народа в органите за сигурност е ниско, поради дейността на Комисията по досиетата.

Така например в цитирания по-горе доклад на Комисията по досиетата се изреждат и псевдонимите на разузнавателните източници чужди граждани, но същевременно Комисията периодично разкрива имената на нашите разузнавачи, работели с тези източници, логично е че контра разузнавателната служба на дадената чужда държава би могла да достигне по пътя на анализа и до имената им и тяхната сигурност да бъде застрашена.

Като страна на кръстопът на Балканите и Европа, граница между православие и исляма, България винаги е била в центъра на всички крупни балкански, европейски и световни конфликти. Международната обстановка понастоящем е усложнена до краен предел. В ход е нова Студена война.

Зреят събития с непредсказуем развой и последствия.

Локалните конфликти около нас не само не се тушират, а се разрастват. Мигрантската вълна виси над страната ни като дамклеков меч и ако лавината се отприщи, няма да я спрат нито скъпите телени заграждения, нито армията и полицията ни. Повече от всякога българските органи за сигурност, особено разузнаването, се нуждаят от спокойствие и доверие на обществото в тях, за да са в крак с времето и компетентно да предсказват задаващите се предизвикателства пред страната.

Знайни и незнайни разузнавачи всеки ден и години от живота си са служили на една кауза - България. И ако силите, уменията и информацията им беще използвана от държавата, нямаше днес нито да страдаме заради бедността и мутренското си настояще, нито да вдигаме шум за криминалната приватизация.

стремни да се включи още по-активно в изграждането на гражданското общество в страната. Асоциацията полага усилия за институционализирането си като социален партньор на съответните служби на изпълнителната и законодателната власт в България. АРЗ има амбицията да се утвърди като независим обществен помощник и коректив на правителствената политика в сферата и по проблемите на националната сигурност. Богатият житейски, организационен и професионален опит на членовете на АРЗ дава основание за успеха на това начинание.

Асоциацията на разузнавачите от запаса (АРЗ) е доброволно, неполитическо, неправителствено сдружение, регистрирано съгласно действащото законодателство на Република България. Учредено е и работи в полза на бившите служители на Националната разузнавателна служба (до 1991 г. - Първо главно управление на Държавна сигурност).

В съответствие със своя устав, ма-